

ÜNİVERSİTER YAPI İÇİNDE MÜZİK ÖĞRETMENİ YETİŞTİRME SİSTEMİ

Yard.Doç.Dr. Fatih YAYLA*

Müzik öğretmeni yetiştiren bu kurumların kuruluş amaçları, kurulan eğitim kurumunun yapısı, günümüzdeki üniversiter sisteme nasıl bir süreçten geldiği ve bu süreç içindeki uygulamaların detaylı bir incelemesi, müzik öğretmeni yetiştiren kurumların günümüzdeki durumunun daha iyi analiz edilmesine ve saptanmasına katkı sağlayacaktır. Dört ayrı kurum ve sistemin müzik öğretmenliğine getirdiği oluşum ve uygulamaların, günümüzde müzik öğretmeni yetiştiren programların sorunların giderilmesi ve geliştirilmesine yönelik çağdaş öğretmenlik yaklaşımlarıyla yeniden şekillenmesinde olumlu katkı sağlaması beklenebilir. Ayrıca mevcut müzik öğretmeni yetiştiren kurumların tarihi süreci içinde tespit edilen ve öğretmen yetiştiren kurumlarımızın temel özelliklerini oluşturan amaç, yapı, lisans programları, lisansüstü programları, eğitim öğretim kadrosu, öğrenci kaynağı ve seçimi, fiziki ortam ve mali yapı açılarındaki ele alınarak incelenmesini de mümkün kılmaktadır.

Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlar

a) Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Amaçları: Musiki Muallim Mektebinin 1925 yılında yayınlanan talimatnamesinin birinci maddesinde “Musiki Muallim Mektebi lise ve orta mektepler ile muallim mektepleri için musiki muallimi yetiştirmek maksadı ile tesis edilmiştir.” ifadesi yer alır. 1931 yılında yayınlanan ikinci talimatnamede de “Musiki Muallim Mektebi lise ve orta derecedeki mektepler için musiki muallimi yetiştirmek maksadı ile açılmış bir müessesedir.” hükmü yer alır. 1934 Yılında çıkarılan Milli Musiki ve Temsil Akademisinin teşkilat kanunu ile kurulan Temsil Akademisinin amaçları, “Memlekette ilmi esaslar dahilinde milli musikiyi işlemek, yükseltmek ve yaymak, Sahne temsiline her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirmek, Musiki Muallimi yetiştirmek” olarak üç maddede toplanmıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsü Müzik Şubesi ismiyle eğitim öğretim hayatına başlayan kurum, enstitünün yönetmeliklerinde amaç ve kuruluş bölümünde birinci madde olarak yer alan “Gazi Eğitim Enstitüsü Orta okullarla muadili öğretim kurumlarına ve ilk öğretmen okullarına öğretmen, ilk öğretime müfettiş ve ilk öğretmen okullarına bağlı uygulama okullarına müdür yetiştiren; ilk ve orta okullarla ve ilk öğretmen okullarıyla ilgili problemler üzerinde incelemeler yapan ve bu okullar öğretmenlerinin mesleki gelişmelerine yardım eden bir yüksek öğretim kurumudur.” maddesi ile amaçlarının düzenlendiği görülür. Enstitü yönetmeliğinin bu maddesi, yönetmeliğin bir çok defa değişikliğe uğramasına karşın içeriğini korumuştur. 1970 yılında Talim Terbiye Dairesinin 537 sayılı kararıyla kabul edilen Gazi Terbiye Enstitüsü Müzik Bölümü Müfredat programında Müzik Bölümünün Temel Amacı birinci maddede “ Orta dereceli

* Pamukkale Üniversitesi Eğitimi Fakültesi

okullar ile meslek okullarında müzik derslerini okutacak, müzik eğitimi çalışmalarını yönetecek ve çevrelerine bu alanda rehber olabilecek nitelikte öğretmen yetiştirmek.” olarak belirtilmiştir.

1978 yılından itibaren 4 yıllık öğretmen okulu olarak yapısı düzenlenen Yüksek Öğretmen Okulunun Müzik Bölümü ismini alan kurumun amacı, temel eğitimin ikinci kademesine ve orta öğretim kurumlarına Müzik dal öğretmeni yetiştirmek olarak düzenlenir.

1982 de yükseköğretim kurumlarının üniversitelere devredilmesiyle öğretmen yetiştiren bu kurumlar Eğitim Fakültesi bünyesine devredilmiş ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun kapsamına girmiştir. Yüksek Öğretim Kanuna Göre Fakülte “yüksek düzeyde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisine birimler bağlanabilen bir yükseköğretim kurumudur.” Bölüm “Amaç, kapsam ve nitelik yönünden bir bütün teşkil eden, birbirini tamamlayan veya birbirine yakın Anabilim ve Anasanat dallarından oluşan; fakültelerin ve yüksekokulların eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama birimidir. Anabilim dalı ve Anasanat dalları bilim ve dallarından oluşur. Yükseköğretimdeki çeşitli birimlerin ortak derslerini vermek üzere rektörlüğe bağlı bölümler de kurulabilir.” ifadeleriyle tanımlanmakta, görev sorumlulukları belirtilmektedir.

1997 yılında tamamlanan Milli Eğitimi Geliştirme Projesiyle Eğitim Fakülteleri, yanlış yapılanma, temel amaçlardan uzaklaşma gibi çeşitli sorunlarla karşı karşıya bulunduğu ve ülkenin öğretmen ihtiyacını karşılamada gerek nitelik gerekse nicelik bakımından yetersiz kaldığı gerekçeleriyle öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesine temel teşkil eden bu sorun ve ihtiyaçlara ilişkin önemli noktaları ele alınmış ve yeniden yapılandırılmıştır. Eğitim Fakültesinin Bölüm ve Anabilim Dallarında gidilen bu düzenlemeyle Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı olarak yeniden yapılandırılmıştır. Bu değişiklikler YÖK yetkileri kapsamında gerçekleştiğinden Fakülte, Bölüm ve Anabilim Dalı amaçları yönünden Yüksek Öğretim Kanunda belirtilen görev ve sorumluluklarını korumuşlardır.

b) Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Yapıları: Musiki muallim mektebi 1925 yılı Talimatnamesine göre doğrudan Maarif Vekaletine bağlı, müdür, bir müdür muavini ve bir dahiliye müdürü ile yönetilen, bir hesap katibi, ambar ve depo memuru; 1931 talimatnamesine göre de “müdür, müdür başmuavini ve iki muavin, dahiliye şefi, katip, hesap katibi, kütüphane memuru, ambar memuru ve diğer lüzumlu olacak memur ve hademe'den” oluşan personeli ve öğretmen kadrosuyla Musiki Muallimi yetiştirmek için kurulan bir okuldur. Atanacak müdürde Batı Musikisine vakıf olması ve yüksek müzik okulu mezunu olması şartı aranmaktadır. 1931 Talimatnamesiyle müdürün bu şartların yanında diğer muallim mektepleri müdürlerinden istenen şartlara da uygun olması öngörülmüştür. Bu yapı içinde kurum Gazi Terbiye Enstitüsüne devrine kadar olan süreçte, kendi talimatnamesi ve muallim mektepleri talimatnameleri uyarınca faaliyetini sürdürmüştür.

Gazi Terbiye Enstitüsü Müzik Şubesi her yıl şube öğretmenleri tarafından seçilen Şube Şefi tarafından yönetiliyordu. Şube Şefleri Enstitü yönetiminde şubeyi temsil ediyordu. Enstitü yönetimi, enstitü eğitim ve öğretim faaliyetlerinden ve yönetiminden sorumlu ve düzenleyici amir olan bir “müdür, ve en fazla üç adet ve birisi başmuavin olmak üzere müdür muavinden oluşur, bunun yanında idari memurlar, doktor ve hasta bakıcı” da enstitü bünyesinde hizmet verirdi. Bölüm Şefleri ilgili bölüm öğretmenler kurulunca iki yıllığına öğretim elemanlarında seçilir veya sözleşmeli çalışan uzmanlar tarafından seçime tabi olmaksızın atamayla belirlenirdi. Enstitülerde enstitü meclisi, öğretmenler meclisi, ve şube meclisi gibi organlar da yer almaktaydı. Enstitü meclisi, enstitü müdürü başkanlığında şube şefleri ve müdür başyardımcısı’ndan oluşur ve eğitim ve öğretimin yönetmelikçe tespit edilen uygun şekilde yürütülmesini, bölümler arası eğitim öğretim ve uygulama çalışmalarının düzenlenmesi, enstitü bütçesinin oluşturulmasını ve millî eğitim bakanlığına sunulmasını ve idarece tespit edilen diğer işleri yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. Öğretmenler meclisi, enstitü müdürü başkanlığında enstitünün bütün öğretmenleri ve asistanlarından oluşan ve yılda en az üç defa toplanarak, enstitü eğitim, öğretim ve yönetiminin durumunu gözden geçirmek, gelecek çalışmalar için önerileri tespit etmek, yönetmelik hükümlerince gerekli seçimleri yapmak, bakanlık ve enstitü yönetimince gündeme getirilen konuları karara bağlamakla yükümlüdür. Şube meclisi, şube şefi başkanlığında şube öğretmenlerinden ve asistanlarından oluşan ve en az ayda bir defa toplanarak bölüm şefini seçmek, bölüm eğitim öğretim faaliyetlerini inceleyip gereken karar ve tedbirleri almak, hazırlanan müfredat programı tasarılarını gözden geçirmek, birleştirmek ve bölüm ders dağılım cetveli tasarısını hazırlamak, enstitü kurulunun tetkikine sunulacak öğretim ve eğitim meselelerini tespit etmek, inceleme kurs veya tatbikat için başka yerlere gönderilmesi gereken sınıfların çalışma programlarının hazırlanması ve bu çalışma programlarını idare edecek öğretmenleri seçmek, öğrencilerin genel durumunu yönetmelikte belirtilen hususlarca incelemek ve enstitüden çıkarılması gerekenleri tespit etmek ve yönetmelikle ve idarece verilen diğer işleri yapmakla yükümlü bir kuruldur.

Eğitim Enstitüsünün bu yapısı, kurumun yüksek öğretmen okulu olduğu dönemde okulun amaçları, eğitim öğretim faaliyetleri, ve okulun süresinin değişikliğe uğramasına karşın yönetim şekli, organları, yapısını ve işleyişini aynen korumuştur. Dört yıl Yüksek Öğretmen okulu olarak faaliyet gösteren kurum hizmet öncesi öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının üniversite bünyesine alınmasıyla, Üniversite, Fakülte, Bölüm, Anabilim Dalından oluşan bir yapıya kavuşmuştur. Üniversite: Profesör akademik unvanına sahip, üniversite öğretim üyeleri tarafından seçilecek olan adaylar arasından Cumhurbaşkanınca atanan “rektör”; fakülte: fakültenin ve birimlerinin temsilcisi olan ve rektörün önereceği, üniversite içinde veya dışında üç profesör arasından yükseköğretim kurulunca atanan “dekan”; bölüm: bölümün aylıklı profesörleri, bulunmadığı takdirde doçentleri, doçent de bulunmadığı takdirde yardımcı doçentler arasından fakültelerde dekanca atanan “bölüm başkanı” tarafından yönetilir. Anabilim dalı başkanı da dekan tarafından atanmaktadır.

Üniversite içinde çalışan organlar: “rektörün başkanlığında, rektör yardımcıları, dekanlar ve her fakülteden fakülte kurullarınca üç yıl için seçilecek birer öğretim üyesi ile rektörlüğe bağlı enstitü ve yüksekokul müdürlerinden” teşekkül eden “senato”; “rektörün başkanlığında dekanlardan, üniversiteye bağlı değişik öğretim birim ve alanlarını temsil edecek şekilde senatoca dört yıl için seçilecek üç profesörden” oluşan “üniversite yönetim kurulu”; “dekanın başkanlığında fakülteye bağlı bölümlerin başkanları ile varsa fakülteye bağlı enstitü ve yüksekokul müdürlerinden ve üç yıl için fakültedeki profesörlerin kendi aralarından seçecekleri üç doçentlerin kendi aralarından seçecekleri iki, yardımcı doçentlerin kendi aralarından seçecekleri bir öğretim üyesinden” oluşan “fakülte kurulu”; “dekanın başkanlığında fakülte kurulunun üç yıl için seçeceği üç profesör, iki doçent ve bir yardımcı doçentten” oluşan “fakülte yönetim kurulu”; “ilgili anabilim dalının öğretim elemanlarından”² oluşan “anabilim dalı kurulu” olarak yer alır.

Müzik öğretmeni yetiştiren kurumların yapısal özelliklerinin basitten daha karmaşığa doğru bir eğilimle günümüze kadar geldiği yukarıda özetlenen durumdan anlaşılmaktadır. Başka bir açıdan bakıldığında cumhuriyetin ilk yıllarında özel bir ilgi ve anlayışla ele alınan müzik öğretmeni yetiştirme meselesinin önemini yitirdiği ve daha genel anlamda ele alındığı söylenebileceği gibi sistematik ve sağlam bir eğitim öğretim sistemine kavuşması nedeniyle kurumun gelişiminin öğretmen yetiştiren diğer alanlarla paralel şekillenmesi amaçlandığı da düşünülebilir.

Müzik Öğretmeni yetiştirme kurumlarının yapısal şekillenmesindeki Dönüm Noktaları:

- Musiki Muallim Mektebinin Kuruluşu,
- 439 sayılı Orta Tedrisat Muallimleri kanunu,
- Milli Musiki ve Temsil Akademisinin kurulması,
- Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü,
- Enstitülerde Müzik Şubesinin Açılması,
- Pedagojik Formasyon Programı,
- Öğretmen Yetiştirmenin Üniversitelere Devri,
- Milli Eğitimi Geliştirme Projesi,

---

² YÖK: 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu. (Ankara, 2002).

Tarihi Süreçte Yapısal Durum

- MMM ↔ Maarif Vekaleti,
- Müzik Şubesi ↔ Enstitü Yönetim ve Kurulları ↔ Milli Eğitim Bakanlığı,
- Müzik Şubesi ↔ Yüksek Öğretmen Yönetim ve Kurulları ↔ Milli Eğitim Bakanlığı,
- Müzik Bölümü ↔ Eğitim Fakültesi ↔ Rektörlük ↔ YÖK ↔ Milli Eğitim Bakanlığı
- Müzik Eğitimi Anabilim Dalı ↔ Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü ↔ Eğitim Fakültesi ↔ Rektörlük ↔ YÖK ↔ Milli Eğitim Bakanlığı

Mesleki Müzik Eğitimi kurumları üniversiter yapı içinde üç ayrı yapı olarak şekillenmiştir.

- Müzik Öğretmenliği
- Devlet Konservatuarları
- Güzel Sanatlar Fakültesi

Müzik Öğretmenliği

A. İ Baysal Üniversitesi	Karadeniz Teknik Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi	Marmara Üniversitesi
Atatürk Üniversitesi (Erzincan)	Muğla Üniversitesi
Balıkesir Üniversitesi	Niğde Üniversitesi
Cumhuriyet Üniversitesi	19 Mayıs Üniversitesi
Çanakkale Üniversitesi	Pamukkale Üniversitesi
Dokuz Eylül Üniversitesi	Selçuk Üniversitesi
Gazi Üniversitesi	Süleyman Demirel Üniversitesi
Gaziosman Paşa Üniversitesi	Uludağ Üniversitesi
Harran Üniversitesi	Yüzüncüyıl Üniversitesi
İnönü Üniversitesi	Adnan Menderes Üniversitesi

Konservatuarlar

Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Ankara Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Çukurova Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Dicle Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir Devlet Konservatuvarı

Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı

Fırat Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Gaziantep Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı

Hacettepe Üniversitesi Ankaradevlet Konservatuvarı

Haliç Üniversitesi Konservatuvarı

İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

Mersin Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Mimar Sinan Üniversitesi İstanbul Devlet Konservatuvarı

Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Selçuk Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Trakya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Uludağ Üniversitesi Devlet Konservatuvarı

Konservatuarların Öğrenci Alan Programları:

- Arp
- Bando Şefliği
- Çalgı Yapım
- Fagot
- Flüt
- Folklor Ve Etnomüzikoloji
- Gitar
- Keman
- Klarinet
- Kompozisyon
- Kompozisyon Ve Orkestra Şefliği

- Kontrabas
- Korno
- Koro
- Müzik Teknolojileri
- Müzikoloji
- Nefesli Ve Vurmalı Çalgılar
- Obua
- Opera
- Piyano
- Piyano Ve Harp
- Ses Eğitimi
- Şan
- Şan-Opera
- T.H.Müziği
- T.S.M Tem.Bil
- T.S.M. Ses. Eğt.
- Temel Bilimler
- Trombon
- Trompet
- Türk Müziği
- Türk Halk Oyunları
- Türk Musikisi
- Türk Musikisi Temel Bilimler
- Türk Sanat Müziği
- Viyola
- Viyolonsel
- Yaylı Çalgılar
- Yaylı Çalgılar Yapımı

Güzel-Sahne Sanatları Fakülteleri:

- Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
- Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
- Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Ve Tasarım Fakültesi
- Bilkent Üniversitesi Müzik Ve Sahne Sanatları Fakültesi
- Cumhuriyet Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
- Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
- Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi
- İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

- Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

- İstanbul Bilgi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

- Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi

- Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Fakültesi

Güzel-Sahne Sanatları Fakülteleri Öğrenci Alan Programları

- Kompozisyon
- Kompozisyon Müzik Teorisi
- Müzik
- Müzik Bilimleri
- Müzik Teknolojileri
- Müzik Teknolojisi
- Müzik Teorisi
- Müzik Toplulukları
- Müzikoloji
- Opera Koro Popüler Müzik Şarkıcılığı

Yukarıda verilen program özelliklerini karşılayan bir fakülte modeli ülkemizin şartlarına ve üniversite yapısına daha uygun olacaktır. Üç ayrı yapıda bulunan mesleki müzik eğitimi programları tek çatı altında daha organize ve paylaşımcı bir esnek yapıya kavuşacaktır.

Bu göre Aşağıdaki Müzik Fakültesi modeli lisans programları için önerilebilir.

Müzik Fakültesi

- **MÜZİK FAKÜLTESİ**

- **LİSANS**

- **Performans**

- Vokal
- Klavyeli Çalgılar
- Telli Çalgılar
- Nefesli ve Vurmalı Çalgılar
- Kompozisyon
- Şeflik (Koro, Çalgı Toplulukları ve Orkestra, Bando)

- **Müzik Eğitimi** (Öğretmenliği)

- Okulöncesi
- İlköğretim
- Lise
- Yüksek

- **Müzikoloji**

- Etno Müzikoloji
- Sistematik Müzikoloji (Ses ve Kayıt Teknolojileri, Elektronik ve Bilgisayar Destekli Müzik)
- Tarihsel Müzikoloji

Bu önerilen program bütünlüğünde en önemli özellikler

- Öğrencilerin bütün alanlardan belirli kredide ders alabilmesi olmalıdır. Yapı içinde her bölüm
- Müzik Fakültesi Ortak Alan Dersleri
- Bölüm Ortak Alan Dersleri

- Branşa Özel Alan Derslerinden oluşan kur sistemine dayalı bir yapıda programlarını oluşturmalıdır.
- Fakülte ortak alan dersleri her müzisyende bulunması gereken özellikleri
- Bölüm ortak alan dersleri bölüme özgü özellikleri
- Branş özel alan ise seçilen bölüm veya branşın gerektirdiği özellikleri esas alan bir programlama

Bu önerilen program bütünlüğünde en önemli özellikler

- Fakülte Ortak Alan Dersleri fakülde genelinde ve Bölüm Ortak Alan Derslerin bölüm genelinde ölçülmesi ve değerlendirmesi gereklidir.
- Öğrencilerinin ilgi ve becerilerine göre bölümler arası geçiş ve birden fazla bölüm kredisini tamamlama olanağı verilebilir.

KAYNAKÇA

DUMAN, Tayip. (1991) **Türkiye’de Orta Öğretime Öğretmen Yetiştirme**. Milli eğitim Basımevi. Ankara. S. 19, 278 – 289-305

MAARİF VEKİLLİĞİ. (1941) **Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye enstitüsü Müfredat Programı**. Ankara. Maarif Matbaası.

OSYM. (2001). **2005 OSS Kılavuzu**. Ankara: OSYM Yayınları.

SAY, Ahmet. (1996). **Müzik Öğretimi**. Ankara: **Müzik Ansiklopedisi Yayınları**. S. 87-167.

UÇAN, Ali. (1982). **Gazi Yüksek Öğretmen Okulu Müzik Bölümü Müzik Alanı Birinciyıl Programının değerlendirilmesi**. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi (Yayımlanmış Doktora Tezi) s. 2, 3, 141,198

UÇAN, Ali. (1988). *Türkiye’de Müzik Eğitimcisi Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Eğitim Sisteminin çözümlenmesi*, **Birinci Müzik Kongresi Bildiriler**, Yayına Hazırlayan Kültür Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü: Ankara, S. 470-480

YAYLA, Fatih (2003) **Cumhuriyet Dönemindeki Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sürecinin İncelenmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Doktora Tezi)

YÖK: **2547 sayılı Yüksek öğretim Kanunu**.